Мирослава Б. Кондратенко

РОЗПОДІЛ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА НАПРЯМИ ЙОГО ОПТИМІЗАЦІЇ

У статті узагальнено підходи до розподілу податкового навантаження, досліджено характер розподілу доходів та податкового навантаження на фізичних осіб в Україні. Обґрунтовано напрями зміщення податкового навантаження у бік оподаткування майна та нетрудових доходів.

Ключові слова: *податки; податок на доходи фізичних осіб; трудовий дохід; нетрудовий дохід; розподіл податкового навантаження.*

Рис. 1. Табл. 4. Літ. 18.

Мирослава Б. Кондратенко

РАСПРЕДЕЛЕНИЕ НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ НА ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ В УКРАИНЕ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ ОПТИМИЗАЦИИ

В статье обобщены подходы к распределению налоговой нагрузки, исследован характер распределения доходов и налоговой нагрузки на физических лиц в Украине. Обоснованы направления смещения налоговой нагрузки в сторону налогообложения имущества и нетрудовых доходов.

Ключевые слова: *налоги; налог на доходы физических лиц; трудовой доход; нетрудовой доход; распределение налоговой нагрузки.*

Myroslava B. Kondratenko[1]

THE DISTRIBUTION OF TAX BURDEN ON INDIVIDUALS IN UKRAINE AND THE WAYS OF ITS OPTIMIZATION

The article summarizes the approaches to the principles of tax burden distribution and investigates the distribution of income and tax burden upon individuals in Ukraine. The ways to shift the tax burden towards property tax and unearned income tax are substantiated.

Keywords: *taxes; tax on personal income; labor income; unearned income; distribution of the tax burden.*

Постановка проблеми. Забезпечення сталого економічного розвитку України неможливе без досягнення оптимального розподілу податкового навантаження. Актуальність даного питання підтверджує зміст Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Зокрема, враховуючи стратегічні завдання податкової реформи, необхідним вважається «перенесення податкового навантаження з мобільних чинників виробництва – праці й капіталу на споживання, ресурсні й екологічні платежі; посилення перерозподільної функції податкової системи» тощо [2]. Отже, обґрунтування засад розподілу податкового навантаження для досягнення його оптимального рівня є важливою складовою реалізації економічних реформ, а відтак, і забезпечення сталого економічного зростання України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-прагматичну проблематику податкового навантаження представили у своїх працях такі зарубіжні і вітчизняні вчені, як: М. Бадида [15], Н. Кремпова [4], І. Майбуров [5], Р. Мас-

[1] Vadym Hetman Kyiv National Economic University, Ukraine.

© Мирослава Б. Кондратенко, 2014

грейв [18], В. Опарін [9], А. Пігу [10], О. Покатаєва [11], В. Пушкарьова [12], А. Соколовська [5], І. Стаднюк [14], О. Тимченко [15], Д. Харко [16], І. Шевчук [17] та інші.

Невирішені частини проблеми. Опрацювання наукового доробку зазначених авторів дає підстави для висновку, що розподіл податкового навантаження між платниками податків є нерівномірним. Це обтяжує податкову систему і не сприяє економічному зростанню. Саме тому визначення засад розподілу та напрямів зміщення податкового навантаження для забезпечення його оптимального рівня є необхідним і актуальним.

Метою дослідження є обґрунтування засад розподілу податкового навантаження для досягнення його оптимального рівня та напрямів їх практичної реалізації в Україні.

Основні результати дослідження. Досягнення оптимального рівня податкового навантаження можливе лише за умови правильного його розподілу між платниками податків. Саме чітко визначені засади розподілу податкового навантаження сприяють його рівномірності і зменшенню обтяжливості для платників податків. Ми погоджуємося з точкою зору Д. Харко: «Обтяжливість податкової системи України визначається не величиною податкових ставок, а насамперед нерівномірністю податкового навантаження» [16]. На нашу думку, дійсно легше змиритися з існуванням об'єктивно встановленого високого рівня податкового навантаження, але за умови його рівномірного розподілу. Важливість правильного розподілу податкового навантаження підкреслюється також у відомому вислові абата Тере (1770 р.): «Я більше прагну добитися рівності в розподілі податку, аніж точної сплати двадцятини» [3]. Однак зауважимо, що несплата податків порушує рівність розподілу. Якщо у законодавстві через визначення об'єктів оподаткування, встановлення ставок податків, пільг закладаються певні засади, які визначають співвідношення між видами податків, а також їх розподіл між платниками, то неповна та несвоєчасна сплата податків порушує закладені пропорції.

Для обґрунтування засад розподілу податкового навантаження відштовхнемося від наукового доробку В. Пушкарьової, яка зазначає, що: «Сучасна наука використовує два погляди на проблему розподілу податкового навантаження в економіці. Це принцип отриманих благ і концепція платоспроможності» [12, *87*]. Як зазначалося вище, блага, що надаються державою можуть отримувати усі, проте однаково платити за них усі не можуть, враховуючи різну платоспроможність споживачів цих благ. Пригадаємо одну з шести вимог побудови раціональної податкової структури, запропонованих Р. Масгрейвом: «розподіл тягаря податків має бути рівномірним: кожен сплачує свою «справедливу частку» [18, *225*]. Що означає рівномірний? Що означає «справедлива частка»? На думку В. Опаріна, «рівномірність, або податкова рівність, означає, що всі платники мають однакові зобов'язання перед державою за певними критеріями...не відбувається поділу платників на особливі категорії, наприклад, дуже багаті, чи надто бідні – усі рівні відповідно до своїх можливостей. Принцип рівномірності передбачає або використання пропорційних ставок, або дуже помірної й обмеженої шкали прогресивних ставок» [9, *149*]. Проте, В. Опарін зауважує, що «принцип соціальної справедливості у такому

вигляді, як він спочатку сформувався, навпаки, передбачав виділення окремих категорій і застосування шкали суттєво зростаючої прогресії» [9, *149*]. Опрацювання наукової літератури виявило два погляди на поставлені питання. Сформувалася група науковців (І. Майбуров [5], О. Покатаєва [11], А. Соколовська [5] та ін.), які вважають, що рівномірний та справедливий розподіл передбачає застосування пропорційних ставок оподаткування, на противагу ним Н. Кремпова [4], А. Пігу [10], І. Стаднюк [14], І. Шевчук [17] зазначають, що рівномірність та справедливість може бути реалізована тільки через прогресивні ставки. Висловимо свою точку зору з даного приводу. З одного боку, при застосуванні пропорційних ставок особа з більшим доходом сплачуватиме й більше до бюджету (в абсолютному виразі). Однак згідно з теорією жертви, при однаковій частці вилучених доходів розподіл не буде рівномірним для осіб з різним рівнем доходу. За словами А. Пігу, «варто без вагань визнати, що встановлення пропорційного податку на доходи привело б до більш високих збитків незаможних людей, порівнюючи із збитками людей заможних, а також, що можна ввести частково прогресивний податок, щоб податкове навантаження на багатих не перевищувало відповідного навантаження на бідних» [10, *336*]. Звідси висновок про необхідність прогресивного оподаткування для забезпечення принципу рівності. І. Майбуров, А. Соколовська зазначають, що «як прогресивний, так і пропорційний податок впливає на пропозицію праці, але міра впливу останнього суттєво менша...Пропорційний податок забезпечує більші надходження до бюджету держави, тоді як прогресивний податок демонструє більше надлишкове податкове навантаження. Звідси можна зробити висновок, що пропорційне оподаткування у більшій мірі відповідає вимогам економічної ефективності, ніж прогресивне» [5, *292*]. На нашу думку, обидва підходи є правильними за певних умов. Якщо нерівномірність розподілу доходів не дуже висока, а саме відхилення від середнього рівня доходу на душу населення для всіх громадян є несуттєвим, то застосування пропорційних ставок оподаткування сприятиме рівномірному розподілу податкового навантаження між категоріями платників. Проте, якщо в країні немає середнього класу, тобто населення поділяється на дуже багатих і бідних, то буде виправданим застосування прогресивної шкали оподаткування. В. Опарін зазначає, що «необхідність установлення рівноцінних прав і зобов'язань усіх платників перед бюджетом визначається тим, що оподаткування доходів юридичних і фізичних осіб має ставити всіх в однакове початкове становище... рівноцінні права і зобов'язання зовсім не обов'язково означають установлення єдиних ставок податків для всіх платників. Навпаки, іноді саме єдині для всіх ставки створюють нерівноцінні умови» [9, *150*]. Відтак рівномірність розподілу податкового навантаження слід розглядати не саму по собі, а в контексті характеру розподілу доходів між різними верствами населення та співвідношення попиту і пропозиції, мова йде про те, наскільки дане співвідношення наближається до стану економічної рівноваги. Важливо, як зазначає В. Опарін, і це беззаперечно, враховувати «майновий стан і зусилля кожного суб'єкта, які він докладає для отримання певного доходу, виходячи зі своїх здібностей та рівня їх реалізації, і характер отриманих доходів та напрями їх використання, і співвідношення між споживанням та заощадженнями, і на-

прями та характер використання цих заощаджень» [9, *149*]. Дослідимо, який характер розподілу доходів населення має місце в Україні.

В Україні, за оцінками ООН, 78% жителів країни залишаються за межею бідності [8]. Враховуючи дані ООН, колишня уповноважена Верховної Ради України з прав людини Н. Карпачова зазначала, що межа бідності в цивілізованих країнах починається, коли середня вартість споживчого кошику становить менше 17 дол. США (138 грн.) на день або 510 дол. США (4136 грн.) на місяць [6]. За словами голови Світового банку Дж.Й. Кіма: «межею нужденності є виживання менш ніж на 1,25 дол. США на день, і цьому мав би настати край до 2030 року» [13]. В Україні, за даними Державного комітету статистики, динаміка загальної чисельності населення, що отримують загальний дохід у місяць нижчий за встановлений українською владою прожитковий мінімум не має постійної тенденції. З 2000 р. до 2002 р. зазначений показник поступово збільшувався, тобто відповідно 80,2%, 82,7% та 83,3% отримували доходи нижче прожиткового мінімуму. З 2003 р. до 2009 р. їх доля зменшиться з 76,2% до 5,8%, у 2010 р. та 2011 р. спостерігається незначне підвищення – 8,8% і 7,8% [7]. Це при тому, що розмір прожиткового мінімуму та вартість споживчого кошику для однієї працездатної особи в Україні значно менші за встановлені ООН 510 дол. США на місяць. Тобто, за період з 2000–2011 рр. кількість українців, що знаходяться за межею бідності, враховуючи як вимоги ООН, так і українські норми, коливався в межах 83,3% – 5,8%. Для обґрунтування засад розподілу податкового навантаження важливо враховувати не тільки розмір доходу, а й участь людини в його зароблянні та рівномірність розподілу між різними верствами населення. Для цього спочатку проаналізуємо, скільки валового внутрішнього продукту припадає на одну особу та на одну працездатну особу (табл. 1).

Таблиця 1. **Розподіл валового внутрішнього продукту в Україні***

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП/к-сть населення (всього), грн.	3441	4174	4660	5569	7247	9337	11595	15451	20444	19793	23553	28443	30874
ВВП/к-сть зайнятого населення, грн.	8430	10224	11239	13259	17004	21347	26249	34477	45205	45234	53418	64065	69218

* розраховано за даними [7].

Як свідчать наведені дані, ВВП у розрахунку на одну особу за період з 2000 р. по 2012 р. збільшився майже у 9 разів. Динаміка мала постійну тенденцію до зростання. З 2000 р. до 2012 р. зазначений показник поступово збільшувався з 3441 грн. до 30874 грн. на одну особу. Проте, враховуючи, що ВВП створюється зайнятим населенням, то доцільно дослідити показник, що відображає ВВП на одного зайнятого. За даними табл. 1, ВВП у розрахунку на одну зайняту особу з 2000 по 2012 рр. збільшився у 8 разів. Динаміка мала постійну тенденцію до зростання. З 2000 р. до 2012 р. зазначений показник

поступово збільшувався з 8430 грн. до 69218 грн. на одну особу. Фактично, більше 50% ВВП, створеного зайнятим населенням припадає на забезпечення інших членів суспільства. Це діти, пенсіонери, особи, що не можуть працювати, проте серед них є й безробітні, які, можливо, не хочуть працювати. В Україні рівень безробіття населення працездатного віку становить 8,1% (2012 р.). З них на обліку в державній службі зайнятості перебуває в середньому 2%. Середній розмір допомоги по безробіттю за місяць на кінець 2012 р. становить 1028 грн. і має тенденцію до зростання [7]. Отже, можна припустити, що податкове навантаження розподіляється нерівномірно між зайнятим та іншим населенням. Звідси доцільно з'ясувати, чи впливає податкове навантаження на задекларований дохід населення, що представлено в табл. 2.

Таблиця 2. **Розподіл доходів населення в Україні***

Показники	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Доходи всього / К-сть населення всього (грн.)	1757	2225	3819	4493	5759	8067	10059	13362	18236	19380	23958	27327	30837
ЗП + Прибуток та змішаний дохід (грн.) / К-сть зайнятого населення (грн.)	2886	3800	5599	6494	7935	10591	13232	17899	23723	24518	30079	35405	39580

* розраховано за даними [7].

Як свідчать наведені дані, розмір доходу у розрахунку на одну особу за період з 2000 р. по 2012 р. збільшився майже у 17 разів. З 2000 р. до 2012 р. зазначений показник поступово збільшувався з 1757 грн. до 30837 грн. на одну особу відповідно. Даний показник не є тотожним ВВП у розрахунку на одну особу. За даними табл. 2, розмір заробітної плати, прибутку та змішаного доходу у розрахунку на одну зайняту особу за період з 2000 р. по 2012 р. збільшився у 13 разів. Динаміка мала постійну тенденцію до зростання. З 2000 р. до 2012 р. зазначений показник поступово збільшувався з 2886 грн. до 39580 грн. на одну особу відповідно.

Проаналізуємо розподіл доходів між різними верствами населення. За даними Державного комітету статистики України, даний розподіл є нерівномірним, що підтверджує квінтильний коефіцієнт фондів (співвідношення сумарних доходів 20% найбільш та 20% найменш забезпеченого населення, ранжованого за показником середньодушових еквівалентних доходів), який становить 3,4 разів [7].

На практиці неможливо визначити взаємозв'язок податкового навантаження (ПН) на одну особу і кількість отриманих нею державних благ. Тому проаналізуємо, яку суму доходів населення недоотримає у порівнянні з задекларованими доходами у розрахунку на одну особу (табл. 3).

За даними табл. 3 можна зробити такі висновки. Перше, нижня межа середньодушового доходу для населення останньої групи є нижчою, ніж середні доходи на душу населення в Україні. Друге, не можна чітко визначити, яка частина населення отримує доходи, що перевищують середній рівень. Третє, понад 70% населення України отримує доходи нижче середнього рівня на душу населення. Таким чином, рівень розподілу доходів в Україні є нерів-

номірним. Це необхідно врахувати при обґрунтуванні засад розподілу податкового навантаження для досягнення його оптимального рівня в Україні.

Таблиця 3. **Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у 2011 р.***

Рівень середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, грн.	Розподіл населення за рівнем середньодушових еквівалентних загальних доходів у місяць, %	Відхилення середньодушових еквівалентних загальних доходів населення у місяць від:
		Доходи всього/к-сть населення = 2277,25 грн./міс.
до 300,0	0	0
300,1–480,02	0,2	1977,15 – 1797,23
480,1–660,0	1,3	1797,15 – 1617,25
660,1–840,03	3,7	1617,15 – 1437,22
840,1–1020,04	7,4	1437,15 – 1257,21
1020,1–1200,0	11,3	1257,15 – 1077,25
1200,1–1380,0	13,8	1077,15 – 897,25
1380,1–1560,0	12,9	897,15 – 717,25
1560,1–1740,0	11,2	717,15 – 537,25
1740,1–1920,0	8,8	537,15 – 357,25
понад 1920,0	29,4	X

* розроблено за даними [7].

Враховуючи необхідність перерозподілу доходів від багатих до бідних, актуальною вбачається прогресивна шкала оподаткування. А. Пігу припускає: «якщо платників податків цікавлять не символи і гроші, а речі, які дозволяють задовольняти відповідні потреби, якщо шкала податку на доходи будується так, що збиток всіх платників податків однаковий незалежно від рівня їх доходу, то об'єм роботи не буде обумовлюватися очікуваннями, пов'язаними з вилученням податку» [10, *335*]. Проте з введенням даної шкали треба бути дуже обережними, бо в Україні не створені відповідні умови для її сприйняття. Скоріше прогресивні ставки призведуть до ухилення від оподаткування, оскільки дехто буде намагатися задекларувати дохід в тих межах, до якої застосовуватиметься найменша ставка. Відтак принцип рівномірності розподілу податкового навантаження в Україні слід намагатися реалізувати не через прогресивну шкалу оподаткування, а у інший спосіб. Йдеться про те, що доходи громадян, які не були оподатковані під час їх виплати, можна оподаткувати за допомогою інших податків. Це продемонстровано за допомогою рис. 1.

Неофіційно отримані доходи витрачаються на споживання, на придбання нерухомості, розміщуються в цінні папери, на депозитні рахунки у банках. Отже, оподаткувати ці доходи можна через ПДВ, акцизний податок, податки на нерухомість, дивіденди, процентні доходи. Крім того, удосконалення потребує підхід до диференціації доходів з метою оподаткування. Йдеться про те, що джерело походження доходу має враховуватися при встановленні ставки. Частково це враховується в Україні, проте результатом диференціації, що застосовується в Україні, є більше податкове навантаження на трудові доходи. Враховуючи зміни, внесені Податковим кодексом України [1], розподіл доходів залежно від джерела походження представлено у табл. 4.

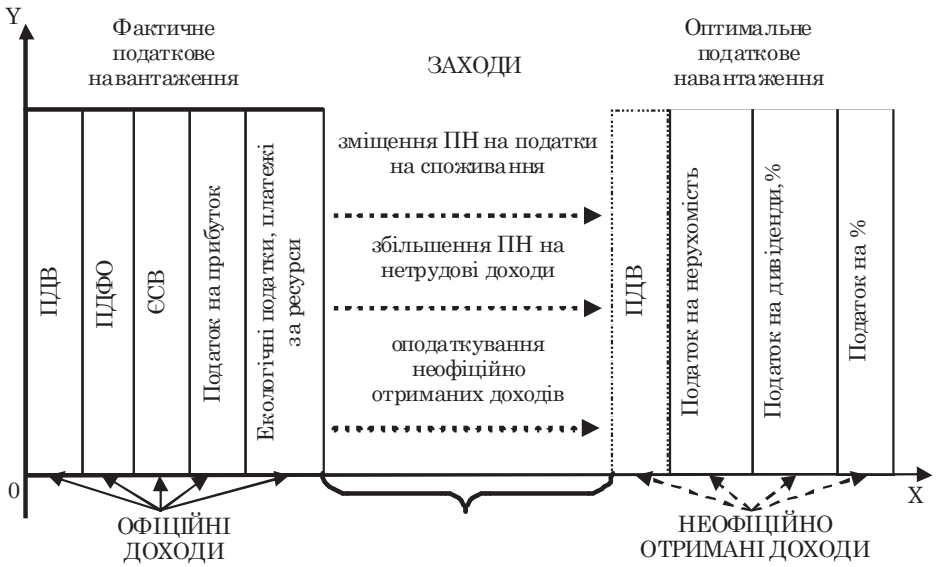

Рис. 1. **Напрями зміщення податкового навантаження,** *авторська розробка*

Таблиця 4. **Диференціація ставок податку на доходи фізичних осіб залежно від джерела походження доходу***

Джерело походження доходу	Ставка податку до прийняття Податкового кодексу України,%	Ставка податку після прийняття Податкового кодексу України,%
Трудові доходи		
Доходи отримані: - у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами; - від провадження господарської діяльності або незалежної професійної діяльності	10; 15	10; 15; 17
Нетрудові доходи		
Володіння майном та капіталом		
Нарахований процентний (або дисконтний) дохід: - на поточний або депозитний (вкладний) банківський рахунок; - за іменним ощадним (депозитним) сертифікатом; - на вклад (депозит) члена кредитної спілки у кредитній спілці	не оподатковується	5
Продаж нерухомості	0; 1; 5	не оподатковується; 5
Продаж рухомого майна	1; 15	не оподатковується; 5
Дивіденди, роялті, інвестиційний прибуток, страхові виплати, доходи від надання нерухомості в оренду (суборенду), житловий найм	15	не оподатковується; 5; 15; 17
Виграші, призи, дарунки	30	не оподатковується; 0; 15; 17; 30
Спадщина	0; 5; 15; 30	0; 5; 15; 17;

* складено за даними [1].

Прийняття Податкового кодексу України [1] не сприяло зміщенню податкового навантаження на нетрудові доходи населення. Це підтверджує розмір граничних ставок для оподаткування доходів, відмінних від трудових (за винятком п.167.3 [1]), які не перевищують максимальну ставку для оподаткування трудових доходів. До того ж, як зазначають М. Бадида, О. Тимченко, «загальний рівень оподаткування заробітної плати збільшується у зв'язку із сплатою соціальних внесків майже до 18%, то можна стверджувати, що трудові доходи в Україні оподатковуються за більш високими ставками порівняно з доходами від володіння майном та капіталом» [15, *10*]. Звідси виникає необхідність обґрунтувати підходи до встановлення ставок при оподаткуванні доходів, відмінних від трудових. Проте оцінити ефективність механізму адміністрування доходів відмінних від трудових, принаймні в рамках даної статті, практично неможливо. Це окрема проблема, що вимагає ґрунтовного дослідження.

Оподаткування неофіційно отриманих доходів частково можливо через ПДВ, оскільки частина таких доходів використовується на споживання. Однак для того, щоб сплачені покупцями суми в ціні товарів надійшли до бюджету, необхідно вдосконалити контрольні заходи податкових органів. У протилежному разі заможніші верстви населення сплачуватимуть ПДВ при споживанні товарів та послуг, тобто нестимуть певний податковий тягар, але держава не отримуватиме відповідні доходи до бюджету.

Висновки. Розподіл доходів між різними верствами населення в Україні є нерівномірним. До того ж, значна частина доходів випадає з-під оподаткування через приховування. Необґрунтованою є диференціація ставок податку на доходи залежно від джерела походження. Рівномірному розподілу податкового навантаження на фізичних осіб сприятиме його зміщення у бік майнового оподаткування та оподаткування відсоткових доходів, а також підвищення ставок оподаткування нетрудових доходів.

1. Податковий кодекс України від 2.12.2010 №2755-VI із змінами від 06.12.2012 // zakon.rada.gov.ua.

2. Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Програма Президента України від 02.06.2010 // www.president.gov.ua.

3. Думки великих, афоризми і вислови про податки і оподаткування // Асоціація платників податків України // appu.org.ua.

4. *Кремпова Н.* Державне регулювання податку на доходи фізичних осіб // Наука й економіка: Науково-теоретичний журнал Хмельницького економічного університету.– 2012.– Вип. 2. – С. 214–218.

5. *Майбуров И.А., Соколовская А.М.* Теория налогообложения. Продвинутый курс: Учебник для магистрантов, обущающихся по специальностям «Финансы и кредит», «Бухгалтерский учет, анализ и аудит». – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2011. – 591 с.

6. Майже 80% українців живуть за межею бідності // Телевізійна служби новин.– 9.04.2010 // tsn.ua.

7. Національні рахунки // Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.

8. ООН: майже 80% українців живуть за межею бідності // Ukranews.– 9.04.2010 // ukranews.com.

9. *Опарін В.М.* Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: КНЕУ, 2001. – 240 с.

10. *Пигу А.* Экономическая теория благосостояния: В 2 т. – М.: Прогресс, 1985. – Т. 1. – 512 с.

11. *Покатаєва О.В.* Доцільність упровадження прогресивної шкали оподаткування доходів фізичних осіб // Держава та регіони.– Серія: Економіка та підприємництво.– 2012.– №3. – С. 235–241.

12. *Пушкарева В.М.* История финансовой мысли и политики налогов: Учеб. пособие. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 192 с.

13. Світовий банк визначив мету подолати бідність за 17 років // Радіо Свобода.– 21.04.2013 // www.radiosvoboda.org

14. *Стаднюк І.* Сучасне оподаткування доходів фізичних осіб: суть та основні аспекти // Вісник національного університету водного господарства та природокористування: Зб. наук. праць.– Серія: Економіка.– 2009. – Вип. 3, Ч. 2. – С. 127–133.

15. *Тимченко О., Бадида М.* Справедливість оподаткування доходів громадян в Україні // Ринок цінних паперів України: Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку; Український інститут розвитку фондового ринку.– 2008.– №3–4. – С. 3–11.

16. *Харко Д.* Правова природа тіньової економіки: поняття, причини та напрями детінізації // Вісник Львівського університету.– Серія: Юридична.– 2011.– Вип. 52. – С. 351–357.

17. *Шевчук І.* Формування перспективної моделі оподаткування трудових доходів фізичних осіб // Економічний форум: Науковий журнал Луцького національного технічного університету.– 2012.– №3. – С. 417–423.

18. *Musgrave, R.A., Musgrave, P.B.* (1985). Public Finance in Theory and Practice. New York.: McGrow-Hill Book Co.

Стаття надійшла до редакції 2.07.2013.

КНИЖКОВИЙ СВІТ

СУЧАСНА ЕКОНОМІЧНА ТА ЮРИДИЧНА ОСВІТА
ПРЕСТИЖНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
Україна, 01011, м. Київ, вул. Панаса Мирного, 26
E-mail: book@nam.kiev.ua
тел./факс 288-94-98, 280-80-56

Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: Наук. монографія. – К.: Національна академія управління, 2010. – 232 с. Ціна без доставки – 40 грн.

Автори: **М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева.**

У монографії розкрито місце і засади фінансової безпеки в системі економічної безпеки на двох рівнях управління економікою країни: держави і підприємства. Розкрито роль економічної безпеки в розвитку економіки України, визначено і обґрунтовано шляхи забезпечення фінансової безпеки на рівні держави.

Викладено методологічні основи фінансової безпеки підприємства та управління нею. Визначено форми і методи удосконалення механізму управління фінансовою безпекою на рівні підприємства.